

Divatok, projektek, napi gyakorlat

Beszámoló az Internet Librarian International konferenciáról

Ez évben március 18. és 22. között került sor az Internet Librarian International konferenciára. A konferenciát Londonban, a Libtech kiállítással együtt rendezték, és időpontja az idén részben egybeesett a London International Book Fair-rel, amelyet így az Internet Librarian International résztvevői is meglátogathattak.

Részvételemet az Európai Unió EXPLOIT programja támogatta. A program célja, hogy Közép- és Kelet-Európa könyvtári szakembereinek részvételét tegye lehetővé különböző európai, részben az Unió programjaihoz szorosabban kapcsolódó konferenciákon. Nem tudom, mennyire tükrözte az Internet Librarian International a szakma egészének, ezen belül is elsősorban élvonalának jelenlegi állapotát, hiszen egy-egy konferencia – bármilyen gondos legyen is a kiválogatás – az előadásra jelentkezők többé-kevésbé esetleges halmazát mutatja meg. Ráadásul és értelemszerűen a párhuzamosan futó három szekcióból csak egynek az előadásait hallgathattam meg.

Akárhogy legyen is, az általam hallottakat a címben jelzett három kifejezés meg persze a mögöttük álló tartalom és szellemiség egymásmellettsége és egymásba fonódása jellemezte. Divatos kifejezés a tudásmenedzsment. Persze botorság volna mindazt, ami divat, divatos azonnal felületesnek minősíteni. Nem tudjuk megjósolni, mennyire bizonyul múlandónak az, amiről ma sokat hallunk, olvasunk.

Egy biztos, az Amerikai Egyesült Államok Haditengerészeti Minisztériumának könyvtáraiban a célkitűzések között szerepel a tudásmenedzsment és a könyvtári szolgáltatások integrálása. Maga a flotta tudásközpontú szervezet kíván lenni, amihez a Minisztérium könyvtára egy Új Generációs Könyvtár (Next Generation Library, NGL) létrehozásával kíván hozzájárulni. Ez egyelőre egy pilot formájában áll rendelkezésre a főhadiszálláson. Az NGL-t többek között a felhasználók által definiált képernyők, visszacsatolási lehetőség, több adatbázisban történő szimultán keresés, továbbá a belső és külső információforrások integrálása fogja jellemezni egy tudásportál segítségével. Az integrálandó források között vannak napilapok, üzleti, menedzsment- és információtechnológiai folyóiratok, hajókkal, fegyverzettel kapcsolatos szakirodalom. Szerepet kap benne a virtuális könyvtáros is, nyilván úgy, ahogy ezt másutt is teszik, vagyis hogy a könyvtáros igazából egyáltalán nem virtuális, hanem hús-vér személy, akinek azonban a hálózat útján tehetünk fel kérdéseket.

Az NGL-lel és általában is az elosztott munkavégzést kívánják támogatni, testre szabott információs teret kívánnak létrehozni, push-technológiát alkalmazni. Ehhez a flotta igen komplex szervezete a háttér, amely 115 szak-, orvosi és felsőoktatási könyvtárat, 94 általános profilú könyvtárat és 300 fedélzeti könyvtárat jelent. Nem kevés tanulsággal jár egyébként, ha megnézzük a flotta információs hírlapját

a <http://chips.navy.mil> címen. Ebben persze nemcsak könyvtári ügyekről esik szó. A divatos kifejezések között mindenképpen van tartalom, hiszen trendeket tükröznek. A tudásmenedzsmentet sokféle terület kutatói, így a menedzsment és üzleti adminisztráció, a szociológiai tudományok és természetesen az információs szakemberek, könyvtárosok is vizsgálják, de legtöbbször egymástól elszigetelten tevékenykednek.

A tudásmenedzsment egyik érdekes aspektusa, hogy az egyetemek (főként az Egyesült Államokban) keresik annak lehetőségét, hogy újrafogalmazzák az információ előállításában elfoglalt helyüket. Nevezetesen arról van szó, hogy saját oktatói publikációikat maguk akarják kiadni, mintegy visszavéve a kiadói szerepet a tudományos szakirodalomra szakosodott profitorientált kiadóktól.

A könyvtárosok fontos szerepet töltenek be a tudásmenedzsment megvalósításában. Lehetővé teszik az együttműködést olyan területeken, ahol más szakmák képviselői erre nem látnak lehetőséget. Ismerik emellett a távoli forrásokat. Az új technológiák sokak számára nem váltak be egyértelműen. A hatékony információs infrastruktúra alapja az együttműködés, amelynek az emberi oldala a legfontosabb.

Példamutató napi gyakorlatról persze divatos kifejezések nélkül is beszélhetünk. Ezt egy ugyancsak amerikai kormányzati intézmény példáján mutathatjuk be.

A National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) egy olyan, több szervezetből alakított intézmény, amely többek között magába foglalja a meteorológiai szolgálatot és az óceán hasznosításával és kutatásával kapcsolatos számos intézményt. Központi könyvtára nagy számú történeti és aktuális jellegű anyagot digitalizált és tesz hozzáférhetővé a <http://www.lib.noaa.gov/docs/e-pubs.htm> címen. A WINDandSEA The Oceanic and Atmospheric Sciences Internet Locator (<http://www.lib.gov/docs/windandsea.html>) pedig a témába vágó válogatott minőségi internetes források kalauza.

Ami a projekteket illeti, kiemelt figyelmet érdemelnek a skandináv országok elektronikus (digitális) könyvtári projektjei. Ezek más és más kiindulásból, de minden skandináv országban kibontakozóban vannak. A leginkább központosított és projektorientált programot Finnországban találjuk. A több országot is átfogó együttműködés fontos intézménye a Nordinfo (<http://www.nordinfo.helsinki.fi/>), amelyet a skandináv országok közösen tartanak fenn, és amely több projektet is finanszíroz, továbbá megkezdte a skandináv országok nemzeti információs politikáinak összehasonlító elemzését.

Nagy-Britannia elektronikus könyvtári programja, az Elib (<http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/>) számos projektje szolgál értékes célokat. Közülük is különös érdeklődésre tarthatnak számot a hibrid könyvtárak kialakítását célzó programok. A hibrid könyvtárat nem valamiféle nehézkes átmenetnek tekintik a papíralapú könyvtár és a digitális könyvtár között, hanem olyan önálló értékű modellnek, amelyben a digitális dokumentumok mellett továbbra is nagy figyelmet fordítanak a papíralapú gyűjteményeknek az elektronikus gyűjteményekhez hasonló módon történő közös használatára.

Koltay Tibor

Koltay Tibor és Téglási Ágnes
From occasional training courses to systematic
thinking on continuing professional education of
librarians in Hungary
című cikke, amely a Librarian Career Development
folyóirat 1999. évi 3. számában jelent meg,
elnyerte a kiadó, az MCB University Press
és a folyóirat 1999. évi Legjobb Cikke
(Most Outstanding Paper) kitüntető címet.

Látogatás a lipcsei könyvvásáron

Ebben az évben a könyvvásárt március 23–26 között rendezték meg. Lipcsében régi hagyománya van a könyvkészítésnek és ennek megfelelően a könyvkereskedelemnek. A város tulajdonképpen a 18. században vált az európai könyvkereskedelem központjává, és ettől kezdve rendezik meg évente a nagy nemzetközi könyvvásárt. A második világháború után – mivel Lipcse a keleti zónába került – a jelentősége csökkent, miután ellenpólusként a nyugati zónában létrejött a frankfurti könyvvásár, mely a világ legnagyobb ilyen intézményévé nőtte ki magát. Később azért valamennyit visszanyert a súlyából, a régi fényében azonban csak 1993–94 táján kezdett ragyogni, és azóta is töretlenül fejlődik. Korábban a belvárosban a Messehaus am Markton lévő hatemeletes irodaházban tartották a kiállítást. Az új kiállítási terület a város északkeleti részén felépült vásárközpontban terül el. Öt óriási csarnokot, egy fedett, de a szélein nyitott üvegpavilont, igazgatósági épületet, kongresszusi központot, sajtóházat foglal magában. Ezen kívül van szabadtéri kiállítási területe is. 1998-tól rendezik itt a könyvvásárokat.

A Leipziger Messe GmbH gyorsjelentése arról tudósít, hogy 1999-ben 28 országból összesen 1870 kiállító 11 380 m² nettó területen állított ki könyveket, műalkotásokat és egyéb mediatermékeket. Ötvenezer látogató kereste fel a vásárt, ebből húsz százalék regisztrált könyvkereskedelmi szakember volt. 870 esemény történt a Leipzig liest (Lipcse olvas) nevű városi rendezvényen, és ezeken 75 000 ember vett részt. 1316 akkreditált újságíró jelent meg húsz országból. A díszvendég Bulgária volt 120 kiadóval.

A 2000. évi kiállítás vezérfonala „Európa az ezredfordulón” volt. 1934 kiállító jött el harminc országból, a nettó kiállítási terület pedig 13 679 m²-re növekedett. Az esemény túlnyomórészt a német nyelvterület kiadóinak a seregszemléje volt, de nem hiányoztak a külföldiek sem. Ezek közül a legnagyobb helyet Lengyelország foglalta el, de több nagy ország is tekintélyes területet bérelt (Franciaország, Nagy-Britannia, Oroszország, Kína). Meglepő volt Görögország nagy kiállítási területe. Románia ugyancsak nagy anyaggal vett részt. A kisebb európai országok közül Finnország és Szlovénia képviseltette magát jelentősen, de jelen volt pl. Csehország is. Sajnos, magyar kiállítót, bármennyire is szerettem volna, nem sikerült felfedeznem. Csak olyan kiadókat amelyeknek a neve volt magyar, de külföldön működtek. 1996-ban, mikor először jártam a vásáron, még magyar kiadók is voltak, bár szerény kiállítási területen. Véleményem szerint a frankfurtihoz hasonlóan ide is érdemes lenne nagyobb számban eljönniük a magyar kiadóknak. Mivel kisebb a kiállítási terület, mint a Majna-parti városban, itt sokkal jobban felfigyelhetnének könyvkiadásunkra. A kettes csarnok egyik szegletében a vásárra telepített könyvkereskedést hoztak létre, ahol vásárolni lehetett. Ugyanebben a csarnokban volt egy naptárkiállítás is. Témák szerint így oszlottak meg a kiállítók a kettes csarnokban: szépirodalom, lexikonok, idegenforgalom, művészeti könyvek, tankönyvek, vallásos irodalom, gyermek- és ifjúsági könyvek és a már Londonban is megcsodált OCE digitális nyomda és könyvkötészeti gép. A hármas csarnokban az elosztás a következő volt: szépirodalom, lexikonok, újságok, folyóiratok, tudományos szakkönyvek. Ehhez csatlakozott az immár hatodszor megrendezett antikvár vásár is. Itt a legszebb régi könyveket és az első kiadásokat állították ki.

A vásárhoz szorosan kapcsolódott a *Könyvtárak és az információ 2000-ben* témájú konferencia. Ismeretes, hogy a könyvkereskedelem is egyre inkább elektronizálódik, így a már korábban említett Börsenverein könyvkereskedelmi bulletin kiadott egy tekintélyes mennyiségű könyvkereskedelmi szoftverajánlatot és közölte a német kiadók internetes címeit is. Ezenkívül a Könyvkereskedők Egyesülete megjelentette a Könyvkereskedők adatbankja CD-ROM-on és interneten c. kiadványt. A könyvtári integrált rendszerek közül egy figyelemre méltó akadt a LIBERO Windows NT alatt a szokásos és egy kiegészítő nyelvelemző modullal. Külön ismertetőt adtak ki az IPAC (Internet Public Access Controller) internet hozzáférést szabályozó terminálról.

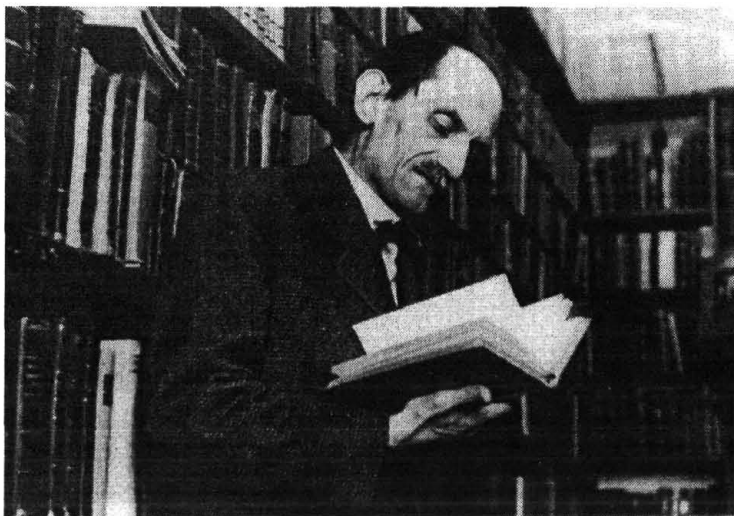
A Lipcse olvas c. olvasói fesztivált az idén már kilencedik alkalommal rendezték meg. A cím némileg megtévesztő, mert tulajdonképpen arról van szó, hogy sok száz író olvas fel a város különböző helyszínein a frissen megjelent könyveiből sok ezer lipcseinek és a város vendégeinek, s alkalom nyílik a velük való beszélgetésekre éppúgy, mint a dedikálásokra. Ezek az események négy napon át kávéházakban, színházakban, kiadóknak, nyomdáknak, egyházi helyiségekben zajlanak. A több mint nyolcszáz rendezvényt Lipcse város, a Leipzig Messe GmbH, a Börsenverein, a Bertelsmann Klub és a vásáron résztvevő kiadók szervezik.

A vásárral egyidőben a Német Nemzeti Könyvtárban (Deutsche Bücherei) vezetést szerveztek a látogatók számára, és éltem is ezzel a lehetőséggel. A Német Nemzeti Könyvtár – mint talán ismeretes – három különálló könyvtár alkotja: a Deutsche Bibliothek (Frankfurt), a Deutsche Bücherei (Leipzig) és a Deutsches Musikarchiv (Berlin). Frankfurtban van a főkönyvtár, a lipcsei annak fiiláléja. Itt található a Deutsches Museum für Buch und Schrift múzeum is, amely a Nemzeti Könyvtár

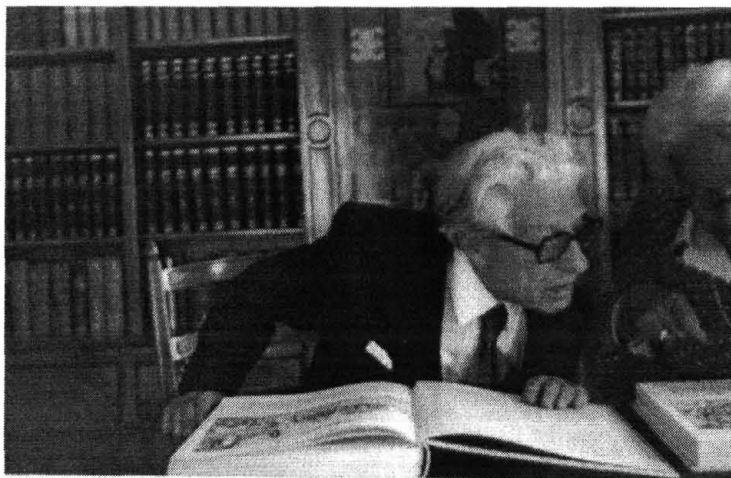
állandó kiállítása: a lipcei nyomdászatot, könyvkötést, könyvdíszítést és könyvkereskedelmet mutatja be a kezdetektől egészen a mai napig. Az állandó kiállítást időszaki tárlatok egészítik ki. Ilyen most az 1899-ben alapított Insel Verlag kiállítása.

Hogy a könyvfertőzést enyhítsem, a Nemzeti Könyvtárból az utam a Tamás-templomba vezetett, ahol egy orgonás és motettás vesperás keretében a templom világhírű énekkarának hangversenyét hallgattam meg.

Hadrovics Gábor

*Babits Mihály dolgozószobájában
(Bojár Sándor felvétele, 1940)*

*Charles de Tolnay – Tolnay Károly
(Firenzei fotó, 1970-es évek)*